

COMPETENȚA MATERIALĂ A INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI

CAPITOLUL I

CONSIDERAȚII TEORETICE

1. Noțiuni introductive

Sistemul de judecată pe acest teritoriu Carpato Danubiano Pontic are un istoric și o evoluție demnă de apreciere, preocuparea legiuitorului român, de-a lungul istoriei sale fiind aceea de a oferi cadrul procesual de desfășurare al soluționării conflictelor dintre cei ce apelează la organele de justiție spre rezolvarea neînțelegerilor ivite în viața de zi cu zi în raporturile lor economice ori sociale, între subiectele de drept.

Spectaculoasa resurecție a statului de drept, marcând trecerea de la «dreptul statului» la «statul dreptului», subordonarea deci a statului față de drept redimensionează una din funcțiile statului, și anume cea de aplicarea dreptului. Printr-un original circuit se ajunge ca statul, autorul dreptului, să se subordoneze acestuia, inclusiv prin desfășurarea unor activități specifice de realizare a dreptului, precum: emiterea unor reguli de drept pentru aplicarea altor reguli, ierarhic superioare; exercitarea unor prerogative sau atribuții; rezolvarea conflictelor care apar în procesul particularizării regulilor emise sau prerogativelor exercitate.

Indiferent însă de natura activităților desfășurate pentru realizarea dreptului, în sens mai larg vorbind, pentru împlinirea uneia dintre funcțiile statului, autoritățile acestuia trebuie să acționeze pe baza și în limitele competenței prestabilite prin regulile de drept.

Codul de procedură civilă debutează prin a se referi, chiar în primele sale articole la regulile de competență. Această reglementare este firească dacă se ține seama de importanța regulilor procedurale prin intermediul cărora se statornicesc atribuțiile instanțelor judecătorești. Într-adevăr, în cazul declanșării unui litigiu, prima problemă care trebuie rezolvată de reclamant este aceea de a determina instanța competentă.

Totuși, codurile moderne¹, deși acordă aceeași importanță majoră problemelor de competență, încep printr-o prezentare generală a principiilor de bază ale procedurii judiciare. Este tendința tuturor codurilor moderne, tendință care a

---

¹ A se vedea în acest sens art. 1-29 C.proc.civ. francez din anul 1975, art. 1-21 C.proc.civ.din Quebec din anul 1977, art. 1-6 C.proc.civ. columbian din anul 1989

început odată cu adoptarea Codului civil german de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Codul nostru de procedură civilă urmează aceeași tendință a codurilor moderne.

Prin competență, în general, se desemnează capacitatea unei autorități publice sau a unei persoane de a rezolva o anumită problemă. Conceptul de competență este de amplă utilizare în limbajul juridic, mai cu seamă în domeniul procesual. În dreptul procesual civil prin competență se înțelege capacitatea unei instanțe de judecată de a soluționa anumite litigii sau de a rezolva anumite cereri.²

Trebuie precizat că nu toate litigiile civile sunt de competența instanțelor judecătorești. Există litigii care se soluționează de către alte autorități statale sau de către alte organe, jurisdicționale sau cu activitate jurisdicțională, decât instanțele judecătorești. Deci, vorbind de competență ne raportăm la instanța judecătorească sau la alt organ de jurisdicție ori cu activitate jurisdicțională, și nu la judecători, care sunt încadrați la aceea instanță.

Cazurile și condițiile în care o instanță judecătorească are aptitudinea de a soluționa o anumită cauză civilă se determină prin intermediul regulilor de competență. Legislația noastră folosește criterii diferite pentru determinarea competenței instanțelor judecătorești.

O primă clasificare a normelor de competență este aceea în norme de competență generală și norme de competență jurisdicționale, după cum ne raportă la organe din sisteme diferite sau la organe din același sistem.

Competența generală reprezintă acea instituție procesuală prin intermediul căreia se delimitează activitatea instanțelor judecătorești de atribuțiile altor autorități statale sau

nestatale. După ce se stabilește că o anumită cauză civilă intră în sfera de activitate a autorității judecătorești, este necesar apoi să se stabilească care anume dintre diferitele instanțe judecătorești are căderea de a soluționa cauza respectivă.

Delimitarea activității instanțelor judecătorești, între ele, se realizează prin intermediul regulilor competenței jurisdicționale. Competența jurisdicțională la rândul său îmbracă două forme: competența materială și competența teritorială.

---

² Ioan Leș – Comentariile Codului de procedură civilă, vol.I, Editura "All Beck", București, 2001, pag.3

Competența materială, denumire tradițională în literatura noastră de specialitate³ este desemnată de alți autori ca și competență de atribuțiune⁴. În cadrul competenței materiale se distinge competența materială funcțională, care se stabilește după felul atribuțiilor jurisdicționale ce revin fiecărei categorii de instanțe și competența materială procesuală, care se stabilește în raport de obiectul, valoarea sau natura litigiului dedus judecării.

Vorbind de competența teritorială, distingem între competența teritorială de drept comun, competența teritorială alternativă și competența teritorială exclusivă, după cum cererea se introduce la instanța de drept comun din punct de vedere teritorial, reclamantul având posibilitatea alegerii între mai multe instanțe deopotrivă competente sau cererea trebuie introdusă numai la o anumită instanță.

O ultimă clasificare este aceea în competență absolută

și competență relativă, după cum normele care le reglementează au caracter imperativ sau dispozitiv. Au caracter imperativ normele de competență generală, normele de competență materială și cele de competență teritorială exclusivă, iar caracter dispozitiv normele de competență teritorială de drept comun și alternativă.

2. Principiile stabilirii competenței generale a instanțelor judecătorești

Constituția României în art. 125 alin. 1 prevede că «justiția se realizează prin Curtea Supremă de Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege». Acest articol se coroborează cu prevederile art. 139 alin.1 și 144 din

³ Ioan Leș – Dicționar de drept civil

⁴ Ion Deleanu – Tratat de procedură civilă, vol.I, Editura « Servo-Sat », Arad, 2000, pag. 364

aceleși act normativ, deoarece primul articol amintit ar duce la concluzia că, numai instanțele judecătorești vor rezolva în exclusivitate pricinile civile și că nu ar exista alte organe care să desfășoare o activitate jurisdicțională.

Astfel, în Constituție se arată că «în condițiile legii, Curtea de Conturi exercită și atribuții jurisdicționale», iar Curtea Constituțională are printre atribuții și pe aceea de a hotărâ asupra excepțiilor ridicate în fața instanțelor judecătorești, privind neconstituționalitatea legilor și a ordonanțelor.

Ca atare, pe lângă instanțele judecătorești, legea a dat posibilitatea înființării și a unor organe cu atribuții jurisdicționale, datorită necesității de a degreva instanțele judecătorești de unele cauze simple, precum și existenței unor litigii specializate, cu un pronunțat caracter tehnic.

Fie explicit și distinct, fie pe calea interpretării sistematice a regulilor de procedură civilă, rezultă câteva principii în materie de competență: competența instanțelor este aceeași pentru toți ; competența este determinată prin lege ; instanța nu poate delega justiția ; instanța acționează numai în circumscripția sa teritorială ; competența instanței este subiectivată prin acțiunea civilă; instanțele judecătorești sunt înzestrate cu plenitudinea competenței; judecătorul acțiunii este și judecătorul excepției ; accesoriul urmează soarta principalului ; competența revine, de regulă instanței în circumscripția căreia se află domiciliul pârâtului ; conflictele de competență se rezolvă în interiorul sistemului instanțelor judecătorești.

Competența instanțelor judecătorești este aceeași pentru toți, ca și principiu al reglementării competenței generale, exprimă într-o formă specifică «egalitatea între cetățeni», «egalitatea în drepturi» , precum și una din dimensiunile «accesului liber la justiție».

Principiul aici în discuție are două semnificații, pe de o parte, că o instanță judecă, potrivit legii fără nici o discriminare sau privilegii, pe toți cei care au dobândit în fața ei calitatea de parte în procesul civil, iar pe de altă parte că, nimeni nu poate fi sustras competenței instanței pe care legea i-a conferit-o.

Competența instanțelor judecătorești este legală întrucât este determinată de lege, exprimându-se și sub acest aspect principiul legalității în procesul civil. Într-adevăr, după anumite criterii, legea și numai legea determină competența instanțelor judecătorești, în sistemul orizontal sau ierarhic al acestora. Excepțiile sunt numai aparente, iar competența covențională este tot una legală, din moment ce legea însăși și numai în condițiile prevăzute de ea o permite sau o lasă la dispoziția părților.

Instanța nu poate delega justiția – în principiu, semnifică că, organul înzestrat de lege cu anumite prerogative nu le poate delega unui alt organ, nici măcar parțial și vremelnic, ci excepțional numai dacă legea îl îndrituiește să procedeze astfel.⁵

Cât privește instanțele judecătorești, imposibilitatea delegării justiției rezultă atât din prevederile legale, cât și din cele ale legii de organizare judecătorească.⁶ Astfel, Constituția României în art. 125 alin. 1 prevede că: «este interzisă înființarea de instanțe extraordinare»; «competența și procedura de judecată sunt stabilite de lege». Apoi, art. 1 din Legea nr. 92/1992, precizează că puterea judecătorească este separată de celelalte puteri ale statului, «având atribuții ce sunt exercitate prin instanțele judecătorești».

Principiul potrivit căruia, **instanța își exercită atribuțiile de judecată numai în circumscripția sa teritorială** semnifică că o instanță nu poate judeca în afara circumscripției delimitată în favoarea ei prin regulile de competență, dacă părțile nu au convenit altfel, și bineînțeles dacă ele puteau conveni altfel decât putea să prevadă legea.

Competența instanței este subiectivată prin acțiunea civilă reprezintă principiul potrivit căruia, cererea de chemare în judecată, ca element al acțiunii civile, individualizează instanța.

Din acest principiu decurg câteva consecințe. În primul rând, pentru verificarea competenței instanței nu interesează momentul stabilirii situației juridice

---

⁵ I.Deleanu – op.cit., vol. I, pag. 319

⁶ Viorel Mihai Ciobanu – Tratat teoretic și practic de procedură civilă, vol.I, Editura « Național », București 1996, pag.372

între părți, ci acela al introducerii cererii de chemare în judecată, ca urmare a degenerării acelei situații într-o stare conflictuală, susceptibilă de rezolvare numai prin mijlocirea instanței. În al doilea rând, în cazul unor legi procedurale succesive cu privire la competență, în principiu, legea nouă este de aplicație imediată.

De asemenea, natura necompetenței instanței, absolută sau relativă, și regimul aplicabil în cazul incidentului de necompetență decurg din natura normelor cu privire la competență, dar incidentul va fi rezolvat prin raportare la conduita părții obiectivată prin introducerea cererii de chemare în judecată.⁷

Principiul potrivit **căruia instanțele judecătorești sunt înzestrate cu plenitudinea competenței** își găsește punctul de plecare în prevederile constituționale și ale legii de organizare judecătorească. Astfel, Constituția României în art. 125 alin. 1 prevede că: «justiția se realizează prin Curtea Supremă de Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești». Art. 2 alin. 3 din Legea nr. 92/1992 exprimă de asemenea ideea plenitudinii de competență, spunând că instanțele judecă toate procesele dacă «legea stabilește o altă competență». Plenitudinea competenței instanțelor judecătorești nu înseamnă exclusivitatea acestora în soluționarea tuturor litigiilor.⁸

Judecătorul acțiunii este și judecătorul excepției este un principiu cu deosebite semnificații și implicații teoretice și practice, care nu rezultă dintr-un text de lege, ci provine din vechea jurisprudență⁹. Principiul în discuție exprimă ideea că, instanța sesizată cu cererea introductivă este competentă să statueze și asupra mijloacelor de apărare ale pârâtului, chiar și atunci când aceste mijloace privesc probleme care, dacă ar fi invocate distinct și făcând obiectul unei cereri separate, nu ar fi aparținut competenței instanței sesizate.

---

⁷ I. Deleanu – op.cit., vol.I, pag.321-322

⁸ S-a considerat că arbitrajul constituie o excepție, prin convenția părților, de la principiul plenitudinii competenței instanțelor, potrivit art. 340 C.proc.civ. În sens contrar, a se vedea I. Deleanu – op.cit., vol. I, pag. 322.

⁹ Ion Deleanu, Sergiu Deleanu – Mică enciclopedie a dreptului. Adagii și locuțiuni latine în dreptul românesc, Editura « Dacia », Cluj, 2000, pag.218.

De exemplu, instanța chemată să se pronunțe asupra pretențiilor reclamantului poate să constate starea de faliment a pârâtului, dar nu va putea da o hotărâre de declarare a stării de

faliment, deși pârâtul și-a motivat imposibilitatea plății prin faptul că a devenit falit.

Instanța nu va putea, sub semnul principiului discutat ca, atunci când creanța opusă în compensație este mai mare decât pretenția reclamantului din cererea introductivă, să-l oblige pe reclamant la plata diferenței, deoarece ar însemna ca instanța să se pronunțe asupra unei cereri distincte de cea principală, și nu asupra unui mijloc de probă.

Nu sunt susceptibile de includere în competența instanței sesizate prin cererea introductivă, în baza principiului «judecătorul acțiunii este și judecătorul excepției» incidentele referitoare la chestiunile prejudiciabile, excepția de neconstituționalitate, incidentele procedurale și cererile incidentale.¹⁰

În baza principiului *accesoriul urmează soarta principalului* – *accessorium sequitur principale* -, condiția juridică a unui bun, a unui drept, a unui act, a unui fapt, a unei sancțiuni sau a unei activități, considerate ca principale, se extinde asupra altora, considerate accesorii în raport cu ele. Esența principiului și implicațiile sale sunt exprimate prin art. 17 C.proc.civ., potrivit căruia : «cererile accesorii și incidentele sunt în căderea instanței competente să judece cererea principală».

Având ca fundament conexitatea sau legătura existentă între cererea principală și cererile accesorii și incidentale, indirect

este consacrată prorogarea legală de competență. Unii autori¹¹ au apreciat că textul art. 17 C.proc.civ. este aplicabil chiar dacă s-ar nesocoti norme de competență materială, deoarece prorogarea legală de competență, exprimând principiul *accessorium sequitur principale*, se realizează fără nici un fel de limite, putând trece dincolo de limitele competenței absolute.

---

¹⁰ I.Deleanu – op. cit., vol. I, pag. 325 - 328

¹¹ V.M.Ciobanu – op.cit., vol. I, pag. 434 – 435

Un alt principiu al stabilirii competenței generale este cel potrivit căruia ***competența revine instanței în circumscripția căreia se află domiciliul pârâtului***, principiu care este consacrat expres prin prevederile art. 5 C.proc.civ.: «cererea se face la instanța domiciliului pârâtului».

Regula *actor sequitur forum rei*, înscrisă în art. 5, care privește toate instanțele așezate în circumscripții teritoriale, este una dispozitivă, așa încât în limitele legii, părțile o pot înlătura. Regula prezintă avantaje pentru pârât numai dacă ulterior introducerii cererii de chemare în judecată, el nu-și schimbă domiciliul. De asemenea, nu întotdeauna competența instanței de la domiciliul pârâtului reprezintă soluția unei bune administrări a justiției.

Conflictele de competență se rezolvă în interiorul sistemului instanțelor judecătorești, un alt principiu al stabilirii competenței este determinat de existența mai multor instanțe ordonate ierarhic sau situate în circumscripții teritoriale diferite și care poate constitui o premisă pentru greșita competență prin cererea introductivă la instanță.

Conflictul de competență, pozitiv sau negativ se rezolvă printr-un regulator de competență în interiorul sistemului instanțelor judecătorești, de către o instanță superioară, de regulă comună jurisdicțiilor aflate în conflict, chiar și atunci când în conflict se află o instanță și un alt organ cu activitate jurisdicțională. De exemplu, conflictul între două judecătoria din circumscripția aceluiași tribunal se rezolvă de acel tribunal.¹²

CAPITOLUL II

COMPETENȚA DUPĂ MATERIE

---

¹² Art. 22 C.proc.civ. reglementează conflictele de competență și modalitatea de soluționare a acestora, în cadrul procesului civil

1. Aspecte generale

Competența materială, denumită uneori și competență *ratione materiae*, presupune o delimitare între instanțe de grad diferit. Normele de competență materială sunt stabilite sub aspect funcțional (după felul atribuțiilor) și sub aspect procesual (după obiectul, valoarea sau natura cererii), în Codul de procedură civilă, Legea pentru organizare judecătorească și Legea Curții Supreme de Justiție, precum și în unele acte normative speciale.

Atât în Codul de procedură civilă, cât și în Legea pentru organizarea judecătorească¹³, se spune despre o anumită categorie de instanțe judecătorești că « judecă procesele și cererile... », însă formularea nu este riguros exactă.

Procesul civil cuprinde două mari faze, respectiv judecata și executarea silită. La rândul ei, judecata parcurge mai multe etape, care în principiu au loc în fața unor instanțe de grad diferit, judecata în primă instanță, judecata în căile de atac. Unii autori¹⁴ au arătat că, a afirma că judecătoria judecă un anumit proces, înseamnă a admite că judecătoria soluționează pricina respectivă, nu numai în primă instanță, ci și în apel, apoi în recurs ceea ce este contrazis chiar de conținutul textelor care folosesc expresia pe care autorii respectiv nu o împărtășesc.

Competența materială funcțională este aceea care determină și precizează funcția și rolul atribuite fiecăreia dintre categoriile instanțelor judecătorești. Competența materială este și procesuală, deoarece determină categoria de pricini ce pot fi rezolvate în concret, de o anumită categorie de instanțe judecătorești.

¹³ Legea nr. 92 din 4 august 1992 privind organizarea și funcționarea instanțelor judecătorești publicată în "Monitorul Oficial al României" nr. 197 din 30 august 1992, actualizată prin Legea nr.653/1992, publicată în "Monitorul Oficial al României" nr. 905/1992, și modificată prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 20/2002, publicată în "Monitorul Oficial al României" nr.151/2002, aprobată prin Legea nr. 479/2002, publicată în "Monitorul Oficial al României" nr. 523/2002

¹⁴ Gabriel Boroș – Codul de procedură civilă, comentat și adnotat, vol. I, Editura «All Beck », București, 2001, pag.28

Competența materială are un caracter absolut, fiind reglementată de norme de ordine publică, astfel încât părțile nu pot

conveni să deroge de la aceste norme, nici cu autorizarea instanței.

În prezența mai multor instanțe judecătorești, de grade diferite sau de același grad, dar având circumscripții de jurisdicție diferite trebuie identificate criteriile pe baza cărora se realizează delimitarea competenței între aceste instanțe.

Literatura de specialitate¹⁵ vorbește de un dublu criteriu în repartizarea competenței de atribuțiune, și anume în criteriu obiectiv, între instanțe de grade diferite sau pe verticală, și un criteriu teritorial, între instanțe de același grad, dar situate în circumscripții diferite.

Criteriul obiectiv în funcție de care se determină competența de atribuțiune a instanțelor judecătorești este un criteriu complex, alcătuit din câteva criterii subsidiare: natura litigiului, importanța economică sau valoarea lui, calitatea părților, urgența litigiului. Fiecare dintre aceste criterii are o valoare independentă și acționează ca atare pentru determinarea competenței instanței.

În doctrina românească recentă, competența materială s-a considerat a fi determinată sub aspect funcțional, după felul atribuțiilor jurisdicționale, iar sub aspect procesual, după obiectul, natura sau valoarea cauzelor.¹⁶

Natura litigiului este hotărâtoare pentru stabilirea competenței de atribuțiune a instanțelor judecătorești; legea de procedură civilă se referă ea însăși la «competența după materie», iar materia semnifică tocmai natura litigiului. Atunci însă când litigii de aceeași natură au fost distribuite unor instanțe de grade diferite, criteriul în discuție – materia litigiului – nu putea fi numai el satisfăcător pentru delimitarea competenței, astfel că au fost puse în operă și alte criterii.

Criteriul valoric a fost utilizat în mod frecvent în legislația noastră, chiar în perioada anterioară anului 1990. De asemenea, el a fost folosit și după cel de-al doilea război mondial, atât în materia litigiilor civile, cât și a litigiilor de muncă.

Aplicarea în practică a criteriului valoric a ridicat întotdeauna multiple probleme de interpretare. Doctrina a răspuns și ea, în mod constant la aceste provocări

---

¹⁵ I. Deleanu – op.cit., vol. I, pag. 364

ale jurisprudenței. Unele din aceste probleme au fost rezolvate prin introducerea art. 18¹ în Codul de procedură civilă. Potrivit acestui articol, «instanța investită potrivit dispozițiilor privitoare la competența după valoarea obiectului cererii rămâne competentă să judece chiar dacă, ulterior investirii intervin modificări în ceea ce privește cuantumul valorii aceluiași obiect». Textul are o valoare de principiu, deoarece confirmă regula potrivit căreia, competența se fixează încă din momentul sesizării instanței¹⁷.

Valoarea obiectului litigiului se stabilește de către reclamant, care trebuie să arate în cererea de chemare în judecată obiectul cererii și valoarea sa, în funcție de care se va determina instanța competentă¹⁸.

Dacă după sesizarea instanței reclamantul își restrânge pretenția ca urmare a împrejurării că pârâtul și-a executat în parte obligația, soluția declinării nu se justifică, deoarece la data sesizării, instanța era competentă, iar reclamantul a înțeles să se

judece pentru valoarea arătată în cerere. Dacă însă reclamantul își modifică pretențiile, sub sau peste valoarea inițială, ca urmare a îndreptării erorii de calcul săvârșite cu prilejul evaluării pretențiilor, instanța va trebui să-și decline competența.

În situația în care reclamantul formulează un capăt de cerere principal și unul sau mai multe capete de cerere accesorii ori incidentale, valoarea capătului principal este cea care determină competența, iar nu suma valorii tuturor capetelor de cerere.

Sunt cuprinse în valoarea obiectului litigios fructele, dobânzile anterioare chemării în judecată, ele fiind sume certe, susceptibile de adunare și capitalizare¹⁹, cheltuielile făcute înainte de proces, daunele interese pricinuite anterior procesului, ele asemănându-se cu fructele și dobânzile.

Nu sunt cuprinse în valoarea interesului litigios, fructele și dobânzile care încep să curgă după pornirea procesului, cheltuielile de judecată, întrucât nu pot fi

---

¹⁶ V.M.Ciobanu – op. cit., vol. I, pag.401

¹⁷ I.Leș – op.cit., vol. I, pag. 28 –29

¹⁸ G. Boroi – op.cit., vol.I, pag. 34, I.Deleanu – op.cit., vol.I, pag. 371

¹⁹ P.Vasilescu – Tratat teoretic și practic de procedură civilă, Iași, 1939, pag. 484.

determinate de la începutul procesului, cheltuielile făcute pentru introducerea forțată a unui terț.

Când sunt mai mulți reclamânți și un singur pârât sau un reclamant și mai mulți pârâți și este vorba de o singură creanță solidară sau indivizibilă, competența se determină după valoarea întreagă a creanței, nu după partea fiecărui reclamant sau pârât.²⁰

Dacă sunt mai mulți reclamânți sau pârâți, iar creanțele lor sunt diferite, fie prin cauza, fie prin obiectul lor, competența se va determina potrivit cu valoarea interesului litigios din fiecare cerere.

Criteriului obiectiv al naturii litigiului i se asociază uneori și un criteriu derivat din calitatea părților din proces. De exemplu, deși potrivit art. 2 pct. 1 lit. c C.proc.civ., în materie de contencios administrativ, competența de a judeca în primă instanță revine ca regulă tribunalelor, totuși în considerarea autorului actului administrativ sau al refuzului nejustificat de a emite actul – autoritățile administrației publice centrale, ale prefecturilor, ale serviciilor publice descentralizate la nivel județean, ale ministerelor și ale celorlalte organe centrale - competența în primă instanță revine curților de apel.

În unele situații izolate, urgența rezolvării cererii este criteriul subsidiar de determinare a competenței. De exemplu, în materie de ordonanță președințială, cererea se va introduce la instanța competentă asupra fondului sau în materia asigurării dovezilor (mărturia unei persoane, starea unui imobil, părerea unui expert), dacă este primejdie ca ele să dispară sau să fie greu de administrat pe viitor, cererea se va îndrepta înaintea judecătii la instanța în circumscripția căreia se află martorul sau obiectul cercetării sau la instanța competentă să judece pricina. Toate aceste cereri se fac în considerarea urgenței.

---

²⁰ Litisconsorțiul este o insituție esențialmente procesuală, el neputând avea existență în afara unui proces, iar litisconsorții sunt părții în proces, potrivit art. 47 C.proc.civ.

2. Competența materială a instanțelor judecătorești

A. Competența materială a judecătoriilor

Locul proeminent al judecătoriilor²¹ în sistemul organelor judecătorești le-a atras acestora calificarea de «jurisdicții de drept comun», ceea ce înseamnă că, dacă legea nu dispune altfel, ele rezolvă orice cereri sau procese.

Potrivit art. 1 C.proc.civ. «judecătoriile judecă :

1. în primă instanță, toate procesele și cererile, în afară de cele date prin lege în competența altor instanțe ;
2. plângerile împotriva hotărârilor autorităților administrației publice cu activitate juridicțională și ale altor organe cu astfel de activitate, în cazurile prevăzute de lege ;
3. în orice alte materii date prin lege în competența lor.»

Primul articol al Codului de procedură civilă consacră principiul plenitudinii de jurisdicție a judecătoriilor, ca instanța de drept comun pentru judecata în fond. Prin urmare, toate celelalte instanțe au o jurisdicție de excepție, în sensul că ele pot soluționa cauze civile în primă instanță numai în baza unor dispoziții normative care le atribuie în mod expres o atare competență.

Textul de mai sus admite două categorii de excepții de la regula plenitudinii de jurisdicție. O prima excepție se referă la «cauzele date prin lege în competența altor instanțe». În aceste sens, însuși Codul de procedură civilă atribuie o competență de fond – excepție – tribunalelor și curților de apel. Prin expresia «competența altor instanțe» trebuie să se înțeleagă nu numai alte instanțe judecătorești,

---

²¹ Art. 10 din Legea nr. 92/1992 precizează că instanțele judecătorești sunt judecătoriile ; tribunalele ; curțile de apel ; Curtea Supremă de Justiție.

ci și alte organe cu activitate jurisdicțională, precum Curtea Constituțională, Curtea de Conturi, Comisia de reexaminare din cadrul O.S.I.M.

A doua categorie de excepții are ca obiect atribuțiile jurisdicționale conferite de lege «autorităților administrației publice locale» sau altor «organe». Această categorie de excepții nu este expres prevăzută în art. 1 pct.1 C.proc.civ., dar ea poate fi dedusă cu ușurință din prevederile pct. 2 ale aceluiași articol, text care atribuie judecătorilor, competența de a soluționa «plângerile împotriva hotărârilor autorităților administrației publice cu activitate jurisdicțională și ale altor organe cu astfel de activitate». Aceasta înseamnă că organele menționate au și o competență de fond care le este recunoscută prin dispoziții legale exprese.

Actuala redactare a textului art. 1 pct. 2 C.proc.civ. diferă de cea anterioară, în sensul că legea nu se mai referă la «organe obștești cu activitate jurisdicțională», activitate care se realiza prin intermediul comisiilor de judecată. Același text se referă în mod expres la calea procedurală a plângerii, dându-se expresie controlului judecătoresc exercitat de judecătorii cu privire la actele altor organe cu activitate jurisdicțională.

S-a considerat că, termenul de «plângere» trebuie înțeles într-un sens larg, ce include în conținutul său și orice alt mijloc procedural prin care se urmărește exercitarea unui control judecătoresc, în condițiile legii.²² De asemenea, termenul de «hotărâre» trebuie înțeles în sens generic²³, anume că el se referă la orice act jurisdicțional, indiferent de denumirea sa de decizie ori dispoziție.

De exemplu, potrivit art. 1 pct. 2 C.proc.civ., judecătorii judecă: contestațiile împotriva hotărârilor pronunțate de organe locale în legătură cu înscrierile făcute pe listele electorale, în temeiul art. 14 alin. 4 din Legea nr. 70/1991; plângerea împotriva procesului verbal de constatare a contravențiilor, în baza art. 78 din Legea nr. 17/1996; plângerea împotriva procesului verbal de constatare a contravențiilor silvice, în temeiul art. 14 din Legea nr. 31/2000; plângerile împotriva hotărârilor de admitere sau respingere a cererii de acordare a statutului de refugiat, în temeiul art.15 din O.G. nr. 102/2000.

Potrivit art. 1 pct. 3 C.proc.civ., judecătorii judecă și «în orice alte materii date prin lege în competența lor». Este vorba de o competență diversă, ce revine judecătorilor în baza unei dispoziții legale exprese, conform Codului de

²² V.M.Ciobanu – op.cit., vol. I, pag. 403

procedură civilă sau unor reglementări speciale. Se încadrează în această categorie : cererile pentru asigurarea dovezilor (art. 236 C.proc.civ.); cererile de îndreptare a erorilor materiale strecurate în propriile hotărâri (art. 281 C.proc.civ.); contestațiile în anulare și cererile de revizuire a

propriilor hotărâri (art. 318 alin.2 și 323 alin.1 C.proc.civ.); conflictele de competență dintre birourile notariale (art.11 din Legea nr. 36/1995); litigiile prevăzute în legea locuinței nr. 114/1996; investirea cu formulă executorie a cambiilor, biletelor la ordin și cecurilor (Legea nr. 58/1943 asupra cambiei și biletului la ordin și Legea nr. 59/1934 asupra cecului, așa cum au fost modificate prin Ordonanța Guvernului nr.11/1993) și cererile privitoare la anularea, rectificarea sau anularea actelor de stare civilă și a mențiunilor înscrise pe acestea (art. 57 din Legea nr. 119/1996²⁴).

O situație specială a fost creată prin Decretul nr. 203/1974, potrivit căruia, secțiile maritime și fluviale ale judecătoriilor Constanța și Galați judecă litigii, precum: despăgubirile pentru avarii cauzate navelor și instalațiilor destinate navigației, instalațiilor de încărcare, descărcare și manipulare a mărfurilor,și pentru orice prejudicii cauzate prin alte forme ilicite în legătură cu activitatea marinei civile; litigiile privind retribuiția pentru asistența de salvare și repartizarea acesteia între salvatori; plângerile împotriva proceselor verbale de contravenție privind poluarea apelor mării de către navele maritime.

Normele referitoare la competența secțiilor maritime și fluviale ale celor două judecătorii sunt de strictă interpretare, fiind stabilite prin norme derogatorii de la dreptul comun. Ca atare, orice alte litigii, chiar conexe cu cele menționate anterior, intră în competența instanțelor de drept comun.²⁵

---

²³ I.Deleanu – op.cit., vol. I, pag.377

²⁴ Legea nr. 119/1996 a fost modificată prin Legea nr. 479/2002, publicată în "Monitorul Oficial al României" nr. 523/2002.

B. Competența materială a tribunalelor

Potrivit art. 2 C.proc.civ., «tribunalele judecă :

1. în primă instanță :

- a) procesele și cererile în materie comercială a căror obiect are o valoare de până la 10 miliarde de lei inclusiv, precum și procele și cererile în această materie al căror obiect nu este evaluabil în bani ;
- b) procesele și cererile în materie civilă al căror obiect are o valoare de peste 2 miliarde de lei ;
- b¹) conflictele de muncă, cu excepția celor date prin lege în competența altor organe ;
- c) procesele și cererile în materie de contencios administrativ, în afară de cele date în competența curților de apel ;
- d) procesele și cererile în materie de creație intelectuală și de proprietate industrială ;
- e) procesele și cererile în materie de expropriere ;
- f) cererile pentru încuviințarea adopțiilor ;
- g) cererile privind punerea sub interdicție, declararea dispariției și declararea morții ;
- h) cererile privitoare la nulitatea căsătoriei, nulitatea sau desfacerea adopției și cele privind decăderea din drepturile părintești ;
- i) cererile pentru repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare săvârșite în procesele penale ;
- j) cererile pentru recunoașterea, precum și cele pentru încuviințarea executării silite a hotărârilor pronunțate în țări străine ;

2. ca instanțe de apel, apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de judecătoria în primă instanță;

3. ca instanțe de recurs, recursurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de judecătoria, care, potrivit legii nu sunt supuse apelului ;

4. în orice alte materii date prin lege în competența lor. »

Ca atare, tribunalele au o competență de fond, o competență de control judiciar și o competență diversă.

---

²⁵ G.Boroi – op.cit.,vol.I, pag. 29-30; V.M.Ciobanu – op. cit., vol.I, pag. 405.

a. *Competența de fond sau în primă instanță* a tribunalelor, privită prin prisma tuturor atribuțiilor lor, este o competență de excepție. Privită însă în concret, regula enunțată comportă unele precizări mai ales datorită modificărilor aduse prin O.U.G. nr. 138/2000. Astfel, în ce privește unele litigii, competența tribunalelor este una de drept comun.

Competența tribunalelor în materie comercială este o competență de drept comun, întrucât textul art. 2 pct.1 lit. a C.proc.civ se referă *expressis verbis* la competența tribunalelor de a soluționa procesele și cererile în materie comercială, cu excepția acelor al căror obiect are o valoare de până la 10 miliarde de lei, precum și cererile comerciale care nu au caracter patrimonial.

Dispozițiile articolului în discuție au prilejuit unele soluții diferite, determinând intervenția instanței supreme printr-o decizie pronunțată în interesul legii. Chiar în perioada imediat următoare aprobării modificării Codului de procedură civilă prin Legea nr. 59/1993, instanța supremă a statuat că tribunalele județene sunt instanțe cu plenitudine de jurisdicție în materie comercială, având competența să soluționeze atât cererile ce nu au caracter patrimonial, în cadrul procedurii necontencioase (autorizarea funcționării societăților comerciale) sau în procedura contencioasă (excluderea asociațiilor, declararea falimentului, dizolvarea societății), cât și în procesele patrimoniale având ca obiect o valoare de până la 10 milioane de lei. Totuși în doctrină a fost promovat și punctul de vedere potrivit căruia în materia litigiilor comerciale nepatrimoniale competența de drept comun ar aparține judecătoriilor, și nu tribunalelor²⁶.

Prin Decizia nr. II a Secțiilor Unite ale Curții Supreme de Justiție s-a decis, în urma recursului în interesul legii, că judecătoriile sunt competente să soluționeze cererile privind autorizarea societăților comerciale, întrucât acestea implică realizarea unei proceduri necontencioase, care intră în competența de drept comun a judecătoriilor.

Aceste controverse au astăzi doar o valoare istorică, deoarece noua redactare a textului art. 2 pct. 1 lit.a C.proc.civ. este lămuritoare în sensul atragerii competenței de drept comun a tribunalelor. Se poate observa o creștere a substanțială a valorii, de la 10 milioane de lei la 10 miliarde de lei, dar criteriul valorii nu mai departajează competența între tribunal și judecătorie, ci între tribunal și curte de apel.

În al doilea rând, textul actual stabilește că tribunalul rezolvă în materie comercială, toate cererile al căror obiect este neevaluabil în bani. S-a exclus astfel, competența judecătorei.

În același domeniu comercial, art. 16 C.proc.civ. stabilește că «cererile în materia reorganizării judiciare și a

falimentului sunt de competența exclusivă a tribunalului în circumscripția căruia se află sediul principal al debitorului²⁷.

În determinarea competenței de atribuțiune a tribunalelor, legea folosește și criteriul valoric, prin care se realizează o delimitare a atribuțiilor între judecătoria și tribunale, atât în litigiile comerciale, cât și în litigiile patrimoniale dintre persoane fizice.

Competența de primă instanță a tribunalului se referă și la litigiile civile al căror obiect are o valoare de peste 2 miliarde de lei. În această materie rămâne în continuare, instanță de drept comun judecătoria, dar se poate observa o creștere accentuată a valorii care delimitează competența ei de cea a tribunalului, respectiv de la 150 milioane lei la 2 miliarde de lei.

Reclamantul prin cererea sa inițială poate formula pretenții care să atragă competența materială a unei anumite instanțe, spre a le modifica apoi, fie în sensul majorării, fie în sensul diminuării lor, păstrându-se însă competența instanței sesizate.

Probleme deosebite s-au ivit în practică în legătură cu determinarea competenței în cazul promovării unei acțiuni civile de către mai mulți reclamânți împotriva unui singur pârât, dacă pretențiile deduse în justiție derivă din raporturi juridice distincte. În considerarea existenței unor raporturi juridice distincte s-a considerat în practica judiciară și în doctrină²⁸ că într-o asemenea

---

²⁶ Traian Pop – Opinii în legătură cu unele aspecte jurisprudențiale actuale în domeniul dreptului procesual, în Revista «Dreptul » nr.12/1994, pag. 15 -17.

²⁷ Viorel Mihai Ciobanu, Gabriel Boroș – Modificările aduse Codului de procedură civilă prin O.U.G. nr. 138/2000, în Revista «Dreptul » nr. 1/2001, pag. 4-9

²⁸ V.M.Ciobanu – Tratat de procedură civilă..., op.cit.,vol. I, pag. 410

împrejurare nu se justifică cumularea tuturor pretențiilor și determinarea competenței în funcție de valoarea globală a acestora. Soluția se întemeiează pe faptul că, în acest caz sunt prezente mai multe raporturi distincte și care au o individualitate proprie, iar pretenția care are valoarea cea mai mare este cea care determină competența. Aceeași soluție era promovată în trecut și în cazul acțiunilor conexe.

Alți autori²⁹ au susținut că, într-o atare împrejurare competența ar trebui determinată în funcție de valoarea totală a pretențiilor deduse judecății, iar soluția care se impune, în prezența mai multor acțiuni, este ca acestea să fie soluționate împreună, pentru o mai bună administrare a justiției.

Tribunalele au o competență de drept comun și în materia conflictelor de muncă³⁰, potrivit art. 2 pct. 1 lit. b¹. Soluția legii se întemeiază pe necesitatea formării de secții specializate în cadrul tribunalelor, în scopul soluționării unor astfel de litigii.³¹

Competența materială a tribunalelor se determină și pe baza naturii pretențiilor deduse în justiție, potrivit art. 2 pct.1 lit.c –j C.proc.civ. Dispozițiile procedurale amintite determină competența tribunalelor și în considerarea caracterului și consecințelor pe care

le produc hotărârile pronunțate în anumite materii. Natura complexă a unor cauze nu constituie însă un criteriu esențial pentru determinarea competenței tribunalelor. Unele din aceste cauze nu ridică probleme din punct de vedere al complexității lor, putând fi soluționate și de judecătorii, însă natura cauzelor este dăătoare de ton în stabilirea competenței lor de soluționare.

---

²⁹ I.Leș – op. cit., vol.I, pag. 31

³⁰ Potrivit Legii nr. 168/1999 sunt conflicte de muncă, conflictele dintre salariați și unitățile la care sunt încadrați, cu privire la interesele cu caracter profesional, social sau economic (conflicte de interese) sau la drepturile rezultate din desfășurarea raporturilor de muncă (conflicte de drepturi)

³¹ Gabriel Boroș – op. cit., vol.I, pag. 32.

De asemenea, tribunalele au plenitudine de jurisdicție în litigiile de contencios administrativ competență care rezultă din chiar formularea art. 2 pct.1 lit. c C.proc.civ., care exceptează de la competența tribunalelor doar cauzele date în competența curților de apel, care au o competență de excepție în această materie.

Sunt asemenea litigii : cererile îndreptate împotriva deciziilor adoptate, în temeiul art. 19 din O.U.G. nr. 148/1999, de către Colegiul de onoare de lângă Oficiul Național de Cadastru, Geodezie și Cartografie; plângerile îndreptate împotriva sancțiunilor disciplinare aplicate de către Consiliul Național al Audiovizualului sau de Agenția Națională pentru Comunicații și Informatică, în temeiul art. 37 alin.2 din Legea nr. 48/1992.

Litigiile date în competența tribunalelor ca instanțe de fond, în raport de natura acestora nu pot fi extinse și la alte situații asemănătoare, întrucât normele de competență care derogă de la principiile plenitudinii de jurisdicție sunt de strictă interpretare.

Astfel, s-a decis că intră în competența tribunalelor numai litigiile privitoare la expropriere și nu și cele naționalizare, aceasta din urmă fiind o instituție distinctă, care excede atribuțiile tribunalelor.

Tot astfel, cererile referitoare la încuviințarea adopțiilor au fost date prin art. 2 pct.1 lit. f C.proc.civ. în competența tribunalelor indiferent de cetățenia solicitantului.³²

La o interpretare restrictivă trebuie să se recurgă și în cazul litigiilor privitoare la repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare săvârșite în procesele penale, litigii care sunt de competența tribunalelor, și nu a instanțelor de contencios administrativ³³. Astfel, prin acțiunea formulată, reclamantul C.P. a solicitat Tribunalului Maramureș, în temeiul art. 504 C.proc.pen., obligarea pârâtului Statul Român, reprezentat de Ministerul Finanțelor la plata sumei de 10 milioane \$, reprezentând prejudiciul, moral și material suferit ca urmare a arestării și cercetării pe

---

³² Ion P. Filipescu – Adopția și protecția copilului aflat în dificultate, Editura «All », Timișoara, 1997, pag. 54.

³³ Sentința civilă nr. 828/7.10.2002, nepublicată, a Tribunalului Maramureș

nedrept pentru infracțiunea de luare de mită, ulterior arestării, instanțele dispunând achitarea sa.

b.Ca *instanțe de apel*, potrivit art. 2 pct.2 C.proc.civ., tribunalele soluționează apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de judecătorii în primă instanță. Întrucât judecătoria este instanța de drept comun în ce privește judecata în primă instanță, înseamnă că instanța de apel de drept comun este tribunalul.

Referitor la competența tribunalului de a judeca apeluri, trebuie reținută și dispoziția înscrisă în art. 339 alin. 3 C.proc.civ., conform căreia, apelul exercitat împotriva încheierii necontencioase

date de președintele judecătoriei se judecă de tribunal, iar apelul exercitat împotriva încheierii (necontencioase) date de președintele tribunalului se judecă de completul instanței respective.

c.Ca *instanțe de recurs*, potrivit art. 2 pct.3 C.proc.civ., tribunalele judecă recursurile împotriva hotărârilor pronunțate de judecătorii în ultimă instanță³⁴. Numărul acestor categorii de hotărâri este relativ restrâns. În această categorie intră în primul rând, hotărârile care sunt date fără drept de apel, cum ar fi: hotărârile care consfințesc învoială părților ; încheierile pronunțate asupra renunțării la judecată.

În al doilea rând, în categoria hotărârilor în discuție se înscriu și cele prevăzute în art.282¹ C.proc.civ., care în actuala reglementare precizează că nu sunt supuse apelului , hotărârile judecătorești date în primă instanță în cererile introduse pe cale principală privind pensii de întreținere, obligații de plată a unei sume de bani sau de predare a unui bun mobil, în valoare de până la 200 milioane inclusiv, acțiunile posesorii, cele privitoare la înregistrările în registrul de stare civilă, luarea măsurilor asiguratorii.

Alteori se precizează că hotărârea este definitivă (de exemplu, hotărârea de reexaminare), iar în unele cazuri se arată că hotărârea este supusă recursului (de exemplu, ordonanța președințială, încheierea de admitere sau de respingere a înscrierii unei asociații sau fundații).

---

³⁴ G.Boroi – op.cit., pag.38-39

d. De asemenea, tribunalele mai judecă *în orice alte materii date prin lege în competența lor* , potrivit art. 2 pct. 4 C.proc.civ., care este o dispoziție de trimitere la alte prevederi legale.

Ca atare, tribunalul mai soluționează : căile extraordinare de atac de retractare (contestația în anulare și revizuirea) și contestațiile la titlu care vizează hotărârile tribunalului ; contestația la executare, când tribunalul este instanță de executare ; conflictele dintre două judecătorii din circumscripția sa teritorială ; cererea de strămutare de la o judecătorie la alta din raza sa teritorială pe motiv de rudenie sau afinitate; cererea pentru declararea judecătorească a abandonului de copii ; recursul declarat împotriva încheierii pronunțate de judecătorul delegat de la registrul comerțului ; cererile privind acordarea personalității juridice asociațiilor de sindicate; cererile privitoare la procedura reorganizării și lichidării judiciare, în baza Legii nr. 64/1995; cererile privind admiterea sau respingerea candidaturilor la alegerile locale, potrivit Legii nr.70/1991; contestațiile împotriva deciziilor date de direcțiile generale a finanțelor publice și controlului financiar de stat, potrivit Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 13/2001; litigiile pornite potrivit art.155 din Legea nr.19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale.

Referitor la competența materială a tribunalelor, art. 2 C.proc.civ. nu a modificat competența specială a Tribunalelor București, Constanța și Galați, acestea două din urmă având o competență specială maritimă și fluvială.

C. Competența materială a curților de apel

Competența materială sau de atribuțiune a curților de apel este stabilită în art. 3 C.proc.civ., potrivit căruia « curțile de apel judecă :

1. în primă instanță, procesele și cererile în materie comercială al căror obiect are o valoare de peste 10 miliarde de lei, precum și procesele și cererile în materie de contencios administrativ privind actele autorităților și instituțiilor centrale ;

2. ca instanțe de apel, apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de tribunale în primă instanță ;

3. ca instanțe de recurs, recursurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de tribunale în apel sau împotriva hotărârilor pronunțate în primă instanță de tribunale, care, potrivit legii nu sunt supuse apelului, precum și în alte cauze prevăzute de lege ;

4. în alte materii date prin lege în competența lor.»

Ca atare, curțile de apel au o competență de fond, o competență de control judiciar și o competență diversă.

a. *În primă instanță*, curțile de apel judecă procesele și cererile în materie comercială al căror obiect are o valoare de peste 10 miliarde de lei, precum și procesele și cererile în materie de contencios administrativ privind actele autorităților și instituțiilor centrale.

Art. 3 pct. 1 C.proc.civ., modificat prin O.U.G. nr. 138/2000, conține o redactare mult diferită de cea anterioară, întrucât pentru prima dată se instituie și în sarcina curților de apel o competență în materia litigiilor comerciale.

Competența în această materie a curților de apel rămâne însă o competență de excepție, plenitudinea de competență revenind în continuare tribunalelor. Totuși se poate constata o deplasare a competenței, în materie comercială, înspre tribunale și curți de apel.

Modificări semnificative s-au produs și în ceea ce privește competența curților de apel în materia contenciosului administrativ. Plenitudinea de competență în această materie revine tribunalelor, curțile de apel, fiind din acest punct de vedere, instanțe cu o competență de excepție. Prin actuala formulare a pct. 1 al art. 3 din C.proc.civ., competența tribunalelor a fost lărgită și în materia litigiilor de contencios administrativ. Aceasta deoarece, articolul menționat nu se mai referă și la competența de soluționare a litigiilor privind actele prefecturilor, ale serviciilor publice descentralizate la nivel județean, ale autorităților publice județene și ale municipiului București. Ca atare, toate aceste litigii de contencios administrativ sunt de competența tribunalului, ca instanță cu plenitudine de competență în materia contenciosului administrativ, iar nu în competența curților de apel.

Se poate observa că, art. 3 pct.1 C.proc.civ. în actuala reglementare conține o redactare diferită și de natură a înlătura interpretările care s-au dat în trecut cu privire la sfera de aplicare a acestuia, unii autori apreciind că textul în discuție, înainte de modificare, nu era suficient de clar redactat și putea da naștere la interpretări diferite³⁵.

Astfel, în primul rând, vechea reglementare a art. 3 pct.1 C.proc.civ. se referea la «actele de competența autorităților administrației publice locale», formulare care sugera ideea că sunt avute în vedere numai actele care sunt de competența unor anumite organe ale administrației, chiar dacă acestea au fost emise cu încălcarea regulilor de competență materială sau teritorială, respectiv de un alt organ al administrației. Or, actuala redactare nu mai conține o atare formulare, astfel că interpretarea textului nu mai ridică probleme.

Pe de altă parte, redactarea anterioară a textului ridică și problema de a cunoaște dacă competența curților de apel este atrasă numai în cazul actelor emise de către autoritățile administrației publice centrale sau și în cazul celor emise de autoritățile centrale. Unii autori³⁶ au susținut că această ultimă interpretare prevalează deoarece, textul se referea la competența «celorlalte organe centrale».

Orice dispută doctrinară este exclusă în prezent, datorită actualei redactări a textului în discuție prin O.U.G. nr. 59/2001, și aceasta deoarece, legea are în vedere litigiile de contencios administrativ care privesc «actele autorităților și instituțiilor centrale».

Oricum, este însă puțin probabil că, legiuitorul ar fi intenționat ca actele administrative ale autorității publice centrale să fie supuse controlului pe cale a contenciosului administrativ la tribunale, cu recurs la curțile de apel, în timp ce cererile referitoare

la toate actele administrative ce emană de la de la toate autoritățile administrației publice centrale să fie soluționate în primă instanță de curțile de apel, cu recurs la Curtea Supremă de Justiție.³⁷

b.Ca *instanță de apel*, curțile judecă «apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de tribunale în primă instanță ». Competența curților de apel nu

---

³⁵ V.M. Ciobanu – op.cit., pag.415

³⁶ V.M. Ciobanu – op.cit., pag.415

³⁷ G.Boroi – op.cit., vol.I, pag.42.

a sporit prin modificările aduse Codului de procedură civilă, dimpotrivă se poate constata chiar o diminuare a competenței acestor instanțe în materie de apel. Și aceasta deoarece, litigiile în materie comercială și în materia conflictelor de muncă au fost date în competența de drept comun a tribunalelor, iar noile reglementări au suprimat calea de atac a apelului atât în materia litigiilor comerciale, în baza art. 720⁸ C.proc.civ., cât și în materia conflictelor de drepturi, în temeiul art. 79 din Legea nr. 168/1999.

c. Curțile de apel au și competența de a exercita controlul judiciar prin intermediul căii de atac a recursului. Potrivit art. 3 pct.3 C.proc.civ., curțile de apel judecă ca *instanțe de recurs* «recursurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de tribunale în apel sau împotriva hotărârilor pronunțate, în primă instanță de tribunale, care potrivit legii, nu sunt supuse apelului, precum și în alte cauze prevăzute de lege».

O primă concluzie care se desprinde din formularea art. 3 pct. 3 este aceea potrivit căreia, curțile de apel sunt în continuare instanțe de drept comun în materie de recurs. Și aceasta deoarece, pe de o parte, competența curților de apel în această

materie vizează hotărârile pronunțate de tribunale asupra apelurilor, iar tribunalele sunt în continuare instanțe de drept comun în materie de apel. Pe de altă parte, curțile de apel au competența de a soluționa recursurile îndreptate împotriva hotărârilor pronunțate în primă instanță de tribunale, dar care potrivit legii nu sunt supuse apelului.

O a doua concluzie ce poate fi formulată este aceea potrivit căreia, art. 3 pct. 3 C.proc.civ. deschide calea de atac a recursului și în alte cazuri expres prevăzute de lege.

d. Curțile de apel au și o competență diversă³⁸ respectiv astfel cum precizează art.3 pct.4 C.proc.civ. și în «alte materii date prin lege în competența lor».

---

³⁸ De exemplu, apelurile îndreptate împotriva hotărârii tribunalelor de acordare sau neacordare a personalității juridice a uniunii sindicatelor; recursurile împotriva hotărârilor pronunțate de jdecătorul sindic în cazurile prevăzute de art.10 din Legea nr. 64/1995.

În această categorie se include, în primul rând, unele cereri prin a căror rezolvare se urmărește o bună administrare a justiției, precum : soluționarea conflictelor de competență dintre două tribunale, dintre o judecătorie și un tribunal, dintre două judecătorii din raza aceleiași curți de apel; soluționarea cererilor de strămutare bazate pe motiv de rudenie sau afinitate; soluționarea cererilor de recuzare a tuturor judecătorilor de la un tribunal sau a doi ori mai mulți judecători de la un tribunal, atunci când din cauza recuzării completul nu se poate forma.

De asemenea, curțile de apel au și competența de a

soluționa căile extraordinare de atac îndreptate împotriva propriilor hotărâri, precum contestația în anulare, revizuirea, ori contestația la executare în legătură cu înțelesul, întinderea și aplicarea dispozitivului propriei hotărâri.

Curțile de apel au, de asemenea competența de a soluționa cererile de îndreptare a propriilor hotărâri și de completare a acestora.

O competență specială este acordată curților de apel și în materie arbitrală. Astfel, potrivit art. 4¹ din Legea nr. 59/1993, competența ce revine instanțelor judecătorești în legătură cu arbitrajul aparține instanței care ar fi competentă să soluționeze litigiul în fond, în lipsa unei convenții arbitrale. Această dispoziție este una de principiu, în sensul că se referă la competența tuturor categoriilor de instanțe în materie arbitrală.

Competența acestora este atrasă numai în cazul în care instanța sesizată ar fi fost competentă să soluționeze cauza în fond. În baza acestor prevederi, instanțele pot soluționa orice incident ivit în cursul procedurii arbitrale, precum și acțiunile în anularea hotărârilor arbitrale, sau de investire a acestora cu formulă executorie.

D. Competența materială a Curții Supreme de Justiție

Curtea Supremă de Justiție³⁹ prin este continuatoarea Înaltei Curți de Casație⁴⁰ care, la rândul ei a fost o instituție de inspirație franceză, având însă precedente instituționale în vechiul drept românesc, unde cea din urmă instanță era Divanul Domnesc, din care făcea parte și domnitorul.

În România există o singură Curte Supremă de Justiție⁴¹, iar unicitatea instanței supreme este nu numai singura compatibilă cu structura unitară a statului român, ci și cu funcțiile acesteia.

Competența instanței supreme este determinată de funcțiile speciale ale unei instanțe aflate în vârful ierarhiei instanțelor care alcătuiesc sistemul nostru judiciar. Or, așa cum este firesc, aceste funcții trebuie să fie concentrate asupra exercitării unui control judiciar extraordinar și asupra îndrumării instanțelor judecătorești pentru aplicarea și interpretarea corectă a legii în opera de înfăptuire a justiției.

Potrivit art. 4 C.proc.civ., “Curtea Supremă de Justiție judecă:

1. recursurile declarate împotriva hotărârilor curților de apel și a altor hotărâri, în cazurile prevăzute de lege;
2. recursurile în interesul legii;
3. recursurile în anulare;
4. în orice alte materii date prin lege în competența sa ».

Se poate observa că, legea conferă instanței supreme, în primul rând, o *competență de excepție în materia recursului*. Din acest punct de vedere art. 4 pct. 1 C.proc.civ. se referă la două situații distincte și care vizează: soluționarea recursurilor îndreptate împotriva hotărârilor pronunțate de curțile de apel și soluționarea recursurilor în alte cauze prevăzute de lege.

---

³⁹ Organizarea și funcționarea acestei instanțe este dată prin Legea nr. 56/9.07.1993, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 159/13.07.1993. Cu modificările și completările ce l-au fost aduse, legea a fost republicată în Monitorul Oficial al României nr. 56/8.02.1999)

⁴⁰ I. Deleanu – op.cit, pag.401

⁴¹ Potrivit art. 1 alin.3 din Legea nr. 56/1993

Dacă în ce privește hotărârile curților de apel, textul în discuție nu ridică observații complimentare, (exceptând totuși regimul juridic al încheierilor judecătorești, supuse și ele recursului odată cu fondul, mai puțin cele prin care s-a întrerupt sau suspendat cursul judecății, care pot fi atacate cu recurs), insuficient lămuritoare rămâne locuțiunea ”alte hotărâri” din cuprinsul aceluiași text.

În acest sens, prevederile art. 4 C.proc.civ. se completează în mod corespunzător cu cele cuprinse în art. 27 din Legea nr. 56/1993, potrivit căruia “la secțiile Curții Supreme de Justiție, după competența fiecăreia, părțile pot declara recurs și împotriva hotărârilor nedefinitive sau actelor judecătorești de orice natură care nu pot fi atacate pe nici o cale, iar cursul judecății a fost întrerupt în fața curților de apel”.

De asemenea, pot fi atacate cu recurs și hotărâri pronunțate de alte organe cu activitate jurisdicțională, categorie în care de încadrează și actele administrativ-jurisdicționale, în condițiile art. 4 din Legea nr. 29/1990, privind contenciosul administrativ.

Curtea Supremă de Justiție are însă, potrivit art. 4 pct. 2 și 3 C.proc.civ., plenitudine de jurisdicție în materia căilor extraordinare de atac, respectiv *a recursului în interesul legii și a recursului în anulare*.

Cu toate acestea, Curtea Supremă de Justiție nu este un al treilea grad de jurisdicție, instanțele judecătorești fiind grupate câte două. Soluția dată într-un astfel de recurs are o valoare doctrinară și nu are efect asupra hotărârilor judecătorești examinate și nici cu privire la situația părților din acele procese, dar dezlegarea dată problemelor de dreptjudecate este obligatorie pentru instanțe.⁴²

Prin exercitarea recursului în interesul legii și a recursului în anulare se realizează funcția de îndrumare a instanțelor judecătorești inferioare în aplicare și interpretarea uniformă a legii pe întreg teritoriul țării. Rolul central revine în această privință deciziilor pronunțate de instanța supremă asupra recursurilor în interesul legii, decizii care sunt obligatorii pentru instanțele judecătorești inferioare.

---

⁴² I. Deleanu – op.cit., vol.I, pag. 399

Instanța supremă are și o *competență diversă*, care este recunoscută prin prevederile art. 4 pct. 4 C.proc.civ., potrivit cărora această instanță are competența de a soluționa unele cereri referitoare la realizarea unei bune administrări a justiției. În această categorie pot fi incluse: cererile privitoare la soluționarea conflictelor de competență dintre două curți de apel, dintre două tribunale din raza teritorială a unor curți de apel diferite, dintre un tribunal și o curte de apel, dintre o judecătorie și o curte de apel, dintre două judecătorii din circumscripția teritorială a unor tribunale și curți de apel diferite, dintre o curte de apel și un alt organ cu activitate jurisdicțională, precum și cele dintre o instanță judecătorească și instanțele Curții de conturi; cererile privitoare la strămutarea procesului civil de la o curte de apel la altă curte de apel pentru motive de rudenie sau afinitate; cererile de strămutare a procesului civil pe motive de legitimă bănuială și de siguranță publică; cererile pentru delegarea altei instanțe.

În baza unor dispoziții procedurale, altele decât cele din Codul de procedură civilă, instanța supremă are competența de a soluționa și alte cereri sau căi de atac, după cum urmează: cererile pentru îndreptarea propriilor hotărâri; contestațiile la titlu, adică cele în legătură cu înțelesul, întinderea și aplicarea dispozitivului hotărârii ce se execută; soluționarea căilor de atac de retractare – contestația în anulare și revizuire – exercitate împotriva propriilor lor hotărâri; contestațiile privind modul de formare și componența Biroului Electoral Central, în temeiul art. 32 alin. 2 din Legea nr. 68/1992; contestațiile formulate de magistrați în cazul îndepărtării din magistratură pentru motive de boală gravă sau vădită incapacitate profesională, cele formulate împotriva sancțiunilor disciplinare aplicate de Consiliul Superior al Magistraturii sau de Comisia de Disciplină a Ministerului Public, în temeiul art. 97 alin.1 și 2, art. 129 alin. 2 din Legea nr. 92/1992.⁴³

În determinarea competenței instanței supreme trebuie să ținem seama și de delimitarea de atribuții între diferitele structuri

organizatorice ale acesteia. Astfel, Curtea Supremă de Justiție are patru secții, respectiv secția civilă, secția penală, secția comercială și secția de contencios

---

⁴³ I. Leș – op.cit., pag.46

administrativ, fiecare secție având propria sa competență, Completul de 9 judecători și Secțiile Unite.⁴⁴

Art. 21 din Legea Curții Supreme de Justiție arată că secția civilă are competența de a soluționa, recursurile: “în cauzele civile, determinate de Codul de procedură civilă, în afară de cele date în competența altor secții prin prezenta lege sau prin alte legi; contra hotărârilor pronunțate în litigii de muncă, în cazurile determinate de lege; în orice cauze privind alte materii care nu au fost date în competența celorlalte secții.”

Secția comercială judecă recursurile contra hotărârilor pronunțate în materie comercială, în cazurile determinate de lege, iar în baza aceluși text, secția de contencios administrativ, soluționează recursurile în materie de contencios administrativ, în cazurile determinate de lege; în materie de expropriere; în materie fiscală, cu excepția litigiilor care sunt date prin legi speciale în competența altor instanțe.

Se poate observa că, secția civilă are o competență generală în raport cu celelalte secții ale instanței supreme, desigur în categoria litigiilor civile. Această aserțiune se desprinde atât din formularea textului legal, în legătură cu litigiile date în competența secției civile a Curții Supreme de Justiție, cât și din împrejurarea că celelalte secții au o competență numai în materie de recurs.

Totuși o imagine completă asupra competenței secțiilor

instanței supreme în materie civilă nu poate face abstracție de prevederile art. 22 și 23 din legea acestei instanțe.

Potrivit art. 22, secțiile Curții Supreme de Justiție, în raport cu competența fiecăreia judecă recursurile în anulare împotriva hotărârilor pronunțate de judecătorii, tribunale și curți de apel. De asemenea, potrivit art. 23 din Legea nr. 56/1993, secțiile instanței supreme sunt acelea care soluționează, în raport cu competența fiecăreia, cererile de strămutare în cazurile prevăzute de Codul de procedură civilă și conflictele de competență în cazurile prevăzute de lege.

---

⁴⁴ Art. 7 alin. 2 din Legea nr. 56/1993, în forma modificată și completată prin Legea nr. 79/1996, publicată în “Monitorul Oficial al României” nr.150/17.07.1996

Ele au însă și competența de a soluționa, în baza aceluiași text și “orice cereri prevăzute de lege”. Or, tocmai această din urmă dispoziție legală restrânge în mod evident competența de drept comun a secției civile a Curții Supreme de Justiție.

De asemenea, Curtea Supremă de Justiție are și competența de a soluționa unele cereri în Secții Unite, competență care este strict determinată de lege și care nu poate fi extinsă și la alte situații. Astfel, potrivit art. 26 din Legea nr. 56/1993, competența Secțiilor Unite are ca obiect : ”judecarea recursurilor în cazurile în care Completul de nouă judecători a pronunțat decizii în recurs ordinar; judecarea recursurilor în interesul legii; soluționarea sesizărilor privind schimbarea jurisprudenței Curții Supreme de Justiție; sesizarea Curții Constituționale pentru controlul constituționalității legilor înainte de promulgare.”

În condițiile actuale ale dezvoltării și integrării țării noastre în Uniunea Europeană, apreciez că nu se poate face abstracție de rolul Curții Supreme de Justiție în promovarea și

aplicarea dreptului comunitar. Receptarea dreptului comunitar este imperioasă în perspectiva unei integrări în Uniunea Europeană, dată de la care deciziile Curții Europene de Justiție vor deveni obligatorii, ceea ce va revoluționa nu numai dreptul material al țării noastre, ci și dreptul procesual⁴⁵.

De regulă, Curtea Supremă de Justiție nu judecă în fond, ea procedează astfel numai excepțional, fie pe temeiul legii comune de procedură, fie pe temeiul unor legi speciale. De exemplu, în temeiul art. 314 C.proc.civ., această instanță hotărăște asupra fondului pricinii în cazurile în care casează hotărârea atacată numai în scopul aplicării corecte a legii la împrejurări de fapt ce au fost deplin stabilite.

Totuși, legea fundamentală și legea Curții Supreme de Justiție atribuie acesteia și competența de a judeca în primă instanță anumite cauze care privesc unele persoane, precum membrii Parlamentului și ai Guvernului, magistrații, șei cultelor religioase. În materie dreptului muncii, Curtea se pronunță în primă instanță și

---

⁴⁵ L. Miulescu – “Principalele caracteristici ale raporturilor între dreptul comunitar european și drepturile naționale ale statelor membre. Consecințe pentru dreptul român” – în Revista “Dreptul” nr. 12/2000, pag. 35-38

definitiv numai în legătură cu suspendarea grevei,⁴⁶ pentru a proteja interese majore pentru economia națională sau interese de ordin umanitar.

Totodată, Curtea Supremă de Justiție se pronunță în primă instanță și definitiv în materia contenciosului electoral, cât privește formarea și componența Biroului Electoral Central.⁴⁷

În toate celelalte cazuri, instanța supremă rezolvă în situații inevitabile, incidente apărute în procesul civil, precum recuzarea judecătorilor, conflictele de competență, unele cereri de strămutare ori alte cereri în legătură cu propriile hotărâri.

---

⁴⁶ Art. 30 din Legea nr. 15/1991

C A P I T O L U L III

PRIVIRE CRITICĂ ASUPRA SISTEMULUI DE STABILIRE A COMPETENȚEI

Examinând dispozițiile art. 21, 25 și 28 din Legea nr. 92/1992 și ale art. 2 – 4 din Legea nr. 56/1993, care stabilesc competența funcțională a instanțelor judecătorești, precum și prevederile art. 1- 4 C.proc.civ., care reglementează competența procesuală a acestora, se pot trage mai multe concluzii.

Astfel, în primul rând se observă că, judecătoriile sunt instanțele cu plenitudine de competență pentru judecata în primă instanță, deoarece soluționează toate procesele și cererile cu excepția celor date prin lege în competența altor instanțe. Apoi, tribunalele sunt instanțe de excepție în ce privește judecata în primă instanță și în recurs, dar sunt instanțe de drept comun pentru soluționarea apelurilor, din moment ce au competența de a judeca apelurile îndreptate împotriva hotărârilor de primă instanță a judecătoriilor.

De asemenea, curțile de apel apar ca instanțe de excepție în ce privește judecata în apel și primă instanță, dar sunt instanțe de drept comun în materie de recurs, din moment ce soluționează această cale de atac împotriva hotărârilor pronunțate de tribunale în apel.

Curtea Supremă de Justiție nu soluționează apeluri și este instanță de excepție în ce privește judecata în primă instanță, dar și în recurs pentru că în fața sa

---

⁴⁷ Art. 32 alin. 2 din Legea nr. 68/1992.

pot ajunge doar hotărârile pronunțate în apel de către curțile de apel, or acestea sunt instanțe de excepție în această materie.

Situația aceasta se datorează faptului că s-a dorit să se revină la sistemul nostru tradițional, dar s-a realizat numai parțial acest lucru, deoarece s-a luat ca model forma codului din anul 1948 și nu aceea dinainte de război⁴⁸.

În sistemul nostru tradițional, ca și în cel francez de care suntem apropiați, instanța de drept comun pentru judecata în fond era tribunalul, ceea ce făcea ca pentru apel instanța de drept comun să fie curtea de apel, iar pentru recurs Curtea de Casație. Prima verigă a sistemului judecătoresc (judecătoria de ocol în România și tribunalul de instanță în Franța) era la noi o instanță de excepție, numai pentru cauzele expres prevăzute de lege, în funcție de natura și valoarea obiectului cererilor.

Un atare sistem are în vedere că, în afara pricinilor mai simple, chiar judecata în primă instanță să se facă de judecătorii cu mai multă experiență și mai îndepărtați de părți, pentru a proteja imparțialitatea judecătorilor. În acest fel se justică și înființarea

curților de apel, care chiar potrivit denumirii lor trebuie să fie instanțe de drept comun în materie de apel și ceea ce este foarte important, se asigură rolul preeminent instanței din vârful sistemului judecătoresc, care judecând aproape toate recursurile, poate asigura o practică unitară.

Prin sistemul adoptat de Legea pentru organizarea judecătorească și apoi de Codul de procedură civilă s-a preferat să se mențină plenitudinea de competență a judecătoriei ca instanță de fond, astfel cum a fost consacrat în anul 1948, probabil din dorința de a nu îndepărta de justiție pe cei interesați. Dar în această variantă se produc serioase neajunsuri, apelurile fiind judecate de 41 de tribunale, iar recursurile de 15 curți de apel, ceea ce desigur nu este de natură să ducă la o practică unitară.

În condițiile în care calea de atac a apelului, potrivit modificărilor aduse prin O.U.G. nr. 138/2000, a fost suprimată în privința mai multor cauze s-a ajuns ca tribunalele să judece tot atâtea recursuri ca și curțile de apel.

Merită amintit faptul că, rolul Curții Supreme de Justiție este grav afectat prin faptul că, judecă recursuri numai în anumite materii și nu întotdeauna

---

⁴⁸ V.M.Ciobanu – op.cit., pag. 420

dintre acelea cu număr frecvent de cauze, astfel încât obiectivul de a urmări aplicarea corectă și unitară a legilor de către toate instanțele este imposibil de realizat, în condițiile în care foarte multe cauze nu ajung în fața sa decât prin intermediul recursului în interesul legii și a recursului în anulare.

Aceste căi extraordinare existau și în sistemul nostru anterior, dar această împrejurare nu a dus la abandonarea poziției de instanță de drept comun în ce privește soluționarea recursului pentru Curtea de Casație.

Consider că modalitatea în care este reglementată în prezent competența instanțelor judecătorești nu este cea mai potrivită, având în vedere cele expuse anterior. La acestea se mai poate adăuga și faptul că judecătorii au rămas cu plenitudine de competență în judecata de primă instanță, iar judecătorii cu experiență au fost promovați la tribunale, astfel că, numărul mare de hotărâri nelegale pronunțate de judecătorii este și rezultatul reformei.

Pe de altă parte, există un pericol mare, care s-a și concretizat în crearea unei practici diversificată și neunitară.

BIBLIOGRAFIE

1. CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ
2. IOAN LEȘ – Comentariile Codului de procedură civilă, vol.I, Editura “ALL BECK” , București 2001
3. VIOREL MIHAI CIOBANU – Tratat teoretic și practic de procedură civilă, vol.I, Editura « Național », București 1996,
4. ION DELEANU – Tratat de procedură civilă, vol.I, Editura « Servo-Sat », Arad, 2000, pag. 364
5. GABRIEL BOROI – Codul de procedură civilă, comentat și adnotat, vol. I, Editura «All Beck », București, 2001, pag.28
6. IOAN LEȘ – Dicționar de drept civil ;
7. ION DELEANU, SERGIU DELEANU – Mică enciclopedie a dreptului. Adagii și locuțiuni latine în dreptul românesc, Editura « Dacia », Cluj, 2000, pag.218.
8. REVISTA « DREPTUL »
9. Practica judiciară a Tribunalului Maramureș

CUPRINS

CAPITOLUL I : CONSIDERAȚII INTRODUCATIVE

1. Noțiuni introductive

2. Principiile stabilirii competenței generale a instanțelor judecătorești

CAPITOLUL II :COMPETENȚA DUPĂ MATERIE

1. Aspecte generale
2. Competența materială a instanțelor judecătorești
  - A. Competența materială a judecătoriei
  - B. Competența materială a tribunalului
  - C. Competența materială a Curții de Apel
  - D. Competența materială a Curții Supreme de Justiție

CAPITOLUL III : PRIVIRE CRITICĂ ASUPRA SISTEMULUI DE STABILIRE A COMPETENȚEI

BIBLIOGRAFIE